

elämää suurempi harrastukseni

Jani Sipari

LL, erikoistuva lääkäri
Seinäjoen keskussairaala
jansku.sipari[a]gmail.com

AJATUKSIA KIRJOITTAMISESTA JA KIRJALLISUUDESTA

► Tuijotan tyhjää Word-tiedostoa pöydän ääressä, paperinohuiden seinien puristuksessa seinäjokelaisessa kaksiossa. On keskipäivä, harmaa ja valoton. Ikkunan takana roikkuvaan maisemaan tuovat kirkkautta vastapäisen asunnon psykedeeliset jouluvalot. Olen istunut tällä tavalla lukuisia kertoja aiemminkin, matkustanut Berliiniin, Lissaboniin, Barcelonaan, jotta voisin rauhasa kirjoittaa. Rauhasa miltä? Itseltänikö? Olen miettinyt mitä osaan sanoa, mitä voin sanoa. Olen pyrkinyt rehelliseen ja vilpittömään lopputulokseen, mutta aina uudestaan ja uudestaan kauhistunut poseeraamistani tekstin kautta. Olen kokenut vieraantuvani itsestäni: Siinä hän istuu, eksynyt poika pää täynnä muistoja, luulee niitä erityisiksi, kertomisen arvoisiksi. Hän katsoo ulos ikkunasta arvoituksellinen ilme kasvoillaan. Ketä varten hän ottaa tuon ilmeen? Aivan kuin hän tietäisi jossain olevan ulkopuolisen kertojan.

Kirjoittaessa toden ja fiktion välinen raja usein hämärtyy kuin varkain. Se tarjoaa mahdollisuuden käsitellä vaikeita asioita itse-sensuurin häiritsemättä. Kirjoitus ruokkii itse itseään, se on omalaki-nen, synnyttää todellisuuden, jota kirjoittaja ei tiennyt olevan olemassa ennen kirjoittamiseen ryhtymistä. Marguerite Duras on ilmaissut asian

näin: ”Kirjoittaminen on yritys tietää, mitä kirjoittaisimme jos kirjoittaisimme.” Durasille kirjoittaminen oli jatkuva prosessi ja hänen kirjansa tuon prosessin kuvausta.

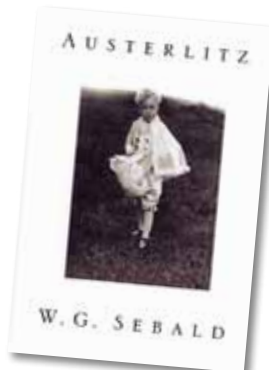
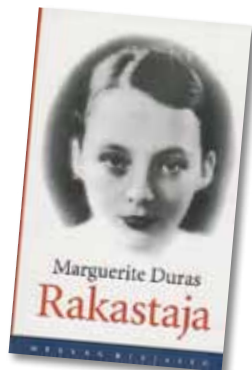
Saarikosken Hämärän tansseissa tyttö sanoo runon puhujalle: ”Minä olen valo joka johdatan sinut pimeään.” Parhaimmillaan kirjoittaminen on kuin taskulampun pieni valokeila huoneessa, jonka avulla yritän saada käsityksen todellisuudesta. Milloinkaan lamppu ei voi valaista koko huonetta, ja huone muuttuu jatkuvasti, esineet vaihtavat paikkaa, seinille ilmestyy tauluja, niitä katoaa.

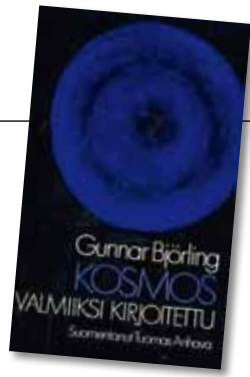
Olen antanut itseni ymmärtää, että osa kirjailijoista mieltii valmiiksi teeman, sommittelee juonen, hahmottelee mitä kussakin luvussa tapahtuu ja sen jälkeen kirjoittaa raakaversioon, joka täytyy vielä kirjoittaa puhtaaksi pariin kolmeen kertaan, ja voila, se on siinä. Minä en sellaiseen pysty. Omat tekstit syntyvät päässä pyörivästä lauseesta, tapahtumasta tai elokuvallisesta kohtauksesta, jonka kirjoittaa ylös. Parhaassa tapauksessa saan kirjoitettua yhden sivun. Tallennan sen ja palaan siihen myöhemmin. Ajan kanssa tekstiin saa etäisyyttä ja se versoo uutta kirjoitusta.

Kirjoista puhuttaessa pohditaan usein, kuinka paljon se kertoo kirjailijan omasta elämästä, mikä kirjassa

on totta ja mikä fiktiota. Tällainen biografinen lukutapa on hirveän rajoittava. Pohdinta tuntuu turhalta, koska kaikki kirjoittaminen on hyvin henkilökohtaista. Se on hyvän tekstin vaatimus. Aiheen täytyy koskettaa, satuttaa, tuntua. Kuvauksessa täytyy olla jotain omakohtaista, jotta se tuntuisi elävältä. Kirjoittajan täytyy jollain tasolla ottaa kaikki kuvaamaan-sa asiat osaksi itseään tai muuten tekstistä tulee banaalia. Pitää löytää oma ainutlaatuinen tulokulma. Teemathan ovat aina samoja: rakkaus, elämä, syntymä, kuolema. Toisaalta kaunokirjallinen teksti poikkeaa aina todellisuudesta ollen oma valmis maailmansa, jossa on teema. Elämässä ei ole teemaa eikä maailma ole koskaan valmis.

Kirjoitusharrastukselleni tärkeä priistysruiske oli Kriittisen korkeakoulun kaksivuotinen kirjoittajakurssi (2007-09), jota voin suositella kaikille luovasta kirjoittamisesta kiinnostuneille. Opettajina on prosaisteja, runoilijoita ja kustannustoimittajia. Opetussuunnitelmaa ei ole, vaan opettajilla on vapaat kädet luennoida, mistä tahansa kirjallisuuteen ja kirjoittamiseen liittyvästä. Tällä tavoin pyritään välttämään dogmaattisuutta ja kannustamaan kirjoittajaa löytämään oma äänensä. Kurssin parasta antia ovat opettajien vastaanotot, jolloin saa henkilökohtaista

palautetta ja ohjausta omasta tekstistä.

Välillä kritiikki oli rankkaa: ”Tämä on löysää, huokailevaa, ei mene asiaan. Olet tainnut lukea Saarikoskea.” Nyökkäsin varovasti. ”Minä vihaan Saarikoskea. Nyt luet Villonia ja Baudelairea ja kiinnität huomiota lyyrisen minän energisyyteen.”

Loppujen lopuksi negatiivinen palaute palveli omaa kirjoittamista parhaiten, pakotti pois tutusta ja turvallisuudesta, etsimään uusia rehellisempiä ilmaisutapoja.

Suhteeni runouteen on ristiriitainen ja kokenut vuosien aikana suuren muutoksen. Kirjoittajakurssin alussa rustasin runoja. En kuitenkaan ymmärtänyt runoutta. Juuri tuo ymmärtämisen vaatimus esti minua nauttimasta niistä. Kun luin enemmän, huomasin käsitykseni runoja kohtaan muuttuvan musiikkimaun kaltaiseksi. Toiset runot (biisit) koskettavat ja puhuttelevat, kun taas toiset jättävät kylmäksi. Suhtautumiseni muuttui rennommaksi. Tarve ymmärtää karisi ja nykyään voin lukea runoja nauttien niiden kielestä, kuvista joita ne synnyttävät. Enää runous ei ole salakirjoitusta, koodi joka minun tulee purkaa, vaan musiikkia, josta joko pidän tai en pidä.

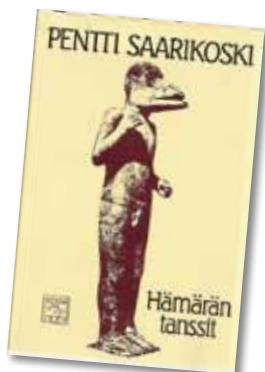
Samalla kun runojen lukeminen on käynyt helpommaksi, on niiden kirjoittaminen vaikeutunut. Runous

on kielen leikkikenttä ja äärettömältä tuntuva vapaus voi halvaannuttaa. Sisäinen kritikkoni on hilannut vaatimustason korkealle. Viime aikoina olen kirjoittanut enemmän proosaa, jolloin tarina ja kertojaääni ohjaavat kirjoittamista.

Sain kuitenkin uskoa ja uutta intoa myös runojen kirjoittamiseen, kun runosarjani Trans-Siperian apatia pärjäsi Gummeruksen ja Nuoren Voiman Liiton järjestämässä Suuressa runokilpailussa ja pääsi mukaan 14.2.2013 julkaistavaan Runot 2013 -antologiaan.

Kirjoittamisen ohella on tärkeää lukea. Haluan lopuksi käyttää tilaisuuden hyväkseni ja listata muutamia kirjoja, jotka ovat viime vuosina tehneet minuun suuren vaikutuksen ja joista olen jauhanut ystävilleeni kyllästymiseen asti tuopin ääressä. W. G. Sebaldin Austerlitz ja Saturnuksen renkaat. Javier Cercasin Salamini soturit ja Valon nopeus. Roberto Bolañon Kesyttyvät etsivät. Marguerite Durasin Rakastaja. David Foster Wallacen Hauskaa, mutta ei koskaan enää. Sirkka Turkan Valaan vatsassa.

Seuraavien runoilijoiden koelmien parissa olen viihtynyt: Fernando Pessoa, Gunnar Björling, Saira Susiluoto, Markku Paasonen, Antti Koivumäki, Arthur Rimbaud ja tietysti Pentti Saarikoski. ■

Trans-Siperian apatia

I
Pötsissä poika tapaa tytön, sanoo: kadotin kielen. Tyttö, kaunis kuin puolukka, naurahtaa ilkikurisesti, ottaa poikaa kädestä ja johdattaa läpi metropolatsien, Punaisen torin, yli Moskvaajoen takaisin kielelle, jossa leukojen liike rauhoittaa kuin valssi, junan tasaista valssia läpi loputtoman vihreän.

Ja kielellä tyttö kertoo tarinan leijailevien hiutaleiden kaupungista, miljoonakaupungista nimeltä Perm jossa rakastuneet puhaltavat voikukan siemenet ilmaan kymmenkerroksisten elementtitalojen sekaan.

IV

Ja niin on märehtijän ruoansulatus rakennettu, että etumahoista on paluu takaisin suuhun yhtä varmasti kuin lapset kantavat mukanaan vanhempiensa surua läpi elämän.

VIII

Jo käsi kädessä, sormet toistensa lomassa he tekevät matkaa, tyttö ja poika. Kielellä, tutussa paikassa he tulevat toimeen niin vähällä, vatsa on rusina, täyttyy sanoista. Saavuttaessa satakerataan he kummastelevat sen liikennejuustoa, eksyneitä satureita Ulan Batorissa. He vaeltavat pitkin puuttomia poimuja, kuivuutta: kun puhallus on ohi, on se tomua, miljoonia paarmoja ja karpäsiä vatsaontelon pohjalla.

XI

Matkat loppuvat aina liian aikaisin, sanoo poika, pakkaa rinkaankin repaleiset ihmiset, temppelein suitsukesavua siivillään ahmivan pulun, siipiluon. Tyttö katsoo painon alle uupuvaa poikaa, sanoo: Tarvitset isomman asunnon kaikelle mitä et omista, tarvitset muureja jäsentämään aikaa jota ei ole. Ja tyttö vilkuttaa etäännyvälle hahmolle, miettii ääneen: Matka jää aina kesken, enkeli jaksaa kantaa vain alle kymmenkiloiset, loput joutuvat selvittämään tiensä itse.